

MTA BTK NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET
1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.
1453 Budapest, Pf. 33.
Tel.: (1) 224–6700, 224-6782
E-mail: nti@btk.mta.hu
Honlap: <http://nti.btk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2018-ban

- *Zene- és szövegfolklorisztikai kutatások (digitalizálás, adatbázis- és honlap-építés) Kodály Zoltán örökében* (2018–2019) NKA támogatással
- *Védett területek a szlovén–magyar határ mentén. Az együttműködés és a fenntartható fejlődés kihívásai* címmel közös magyar–szlovén projekt (2017–2020) NKFIH SNN támogatással
- *Párhuzamos ruralitások; A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistérségben* címmel NKFIH-projekt (2016–2020)
- Történeti és jelenkori társadalomnéprajzi vizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben
- A néprajztudomány kézikönyveinek: *Magyar Népköltészeti Lexikon, Magyar Történeti Mondakatalógus* készítése, folyóiratainak: *Acta Ethnographica Hungarica, Ethnographia*, az intézet évkönyvének és sorozatainak szerkesztése (MTA KFB pályázati támogatással)
- *Értelmezés, hatás, utóélet: Arany János és a nép költészete* című konferencia megrendezése, a tanácskozás anyagának megjelentetése az intézet évkönyvében, az *Ethno-Lore* 2018-as kötetében (Arany200 + MTA KFB támogatással)
- *A gyermek közétkeztetés társadalmi beágyazottsága. Kérdések és lehetőségek* címmel NKFIH-projekt (2018–2022)
- Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – etnológiai kutatások Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában.
- *„Kelet–Nyugat” kutatócsoport. Népi vallás a keleti és nyugati kereszténység határán: folyamatosság, változások és kölcsönhatások*; 324214 sz. ERC-projekt (2017–2018)

II. A 2018-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A Védett területek a szlovén–magyar határ mentén. Az együttműködés és a fenntartható fejlődés kihívásai című, NKFIH SNN támogatású közös szlovén–magyar projekt a két ország közös államhatára mentén érintkező Órségi Nemzeti Park és a Goričko Krajinski Park helyzetének és társadalmi beágyazottságának vizsgálatát végzi. A klasszikus etnobotanikai vizsgálatok mellett tágabban az ember és a környezet kapcsolatának elméleti kérdéseit is felvetik. Többek között egy olyan adatbázis építésén dolgoznak, amelyből 2019-ben vektorgrafikus gráfok létrehozásával a helyi hatalmi viszonyok és kapcsolatok szerkezetét kívánják bemutatni. Kutatják, hogy miként változott az Órség imázsa a nemzeti park létrehozása óta, kik és hogyan voltak ennek a formálói. 2018-ban a kutatás résztvevői két nemzetközi workshopot szerveztek a szlovén partnerrel együtt, egyet Muraszombaton, egyet pedig Budapesten. A kutatás tárgyevi

eredménye 5 leadott publikáció (ebből 3 angol nyelven), 8 előadás (ebből 7 angol nyelven) 74 napnyi terepmunka és archívumi munka, valamint 52 interjú felvétele.

A Párhuzamos ruralitások. A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistérségben NKFIH-projekt az intézet igazgatójának témavezetésével zajlik további 3 intézeti kutató részvételével a külső résztvevők mellett. 2018-ban a Nagykároly környéki és a Nyárad menti régióban sor került 250-250 kérdőív lekérdezésére. Megkezdődött a kutatás során feltárt lokális közösségi archívumok, parasztirattárak anyagainak adatbázisba rendezése. A kutatás keretében az elmúlt két évben végzett terepmunka tapasztalatok megvitatására került sor egy kétnapos tanácskozáson a Maros megyei Gernyeszegen. Az intézet kutatói *Jelenlét, kapcsolattartás és terepmunka módszerek a változó Kalotaszegen; Átalakuló gazdasági stratégiák, allokációs mechanizmusok a szatmári sváboknál;* valamint *Parasztok és mezőgazdasági vállalkozók, Piacozási gyakorlatok egy szatmári faluban* címmel tartottak előadásokat.

Az intézet egyik munkatársa három hónapos Eötvös-ösztöndíjjal vizsgálta a magyar-román hibrid identitásokat, a román eredetű magyar anyanyelvű népesség magyarsághoz való viszonyulásának különböző formáit négy romániai szatmári településen.

Az intézet egyik fiatal kutatója ugyancsak Eötvös-ösztöndíjjal öt hónapon keresztül a kárpátaljai határvidék falvaiban végzett terepkutatást a helyi migrációs folyamatok (a népesség ki- és betelepítése, a hosszú vagy rövid távú munkavállalás, a feketemunka, a határvidéki kereskedelem bizonyos formái) témakörében a legújabb makro- és regionális szintű változások (a 2013-ban kirobban ukrán forradalom), valamint az azóta eszkalálódó orosz-ukrán nemzetközi konfliktus) kontextusában.

AZ MTA KFB támogatásával a Társadalomnéprajzi témacsoport főmunkatársának *Hierarchiák fogságában. Kelet- és közép-európai nők a globális idősgondozói ellátórendszerben* címmel jelent meg monográfiája.

A tárgyévben befejeződtek a *Materializing Difference: Consumer Culture, Politics, and Ethnicity among Romanian Roma* című monográfia szerzői munkálatai – a könyv 2019 májusában lát napvilágot a University of Toronto Press *Anthropological Horizons* című sorozatának részeként. (<https://utorontopress.com/ca/materializing-difference-4>).

A rokonság antropológiai szemlélete Bolyai Kutatási Ösztöndíjjal végzett kutatás eredményeként három kézirat készült el a tárgyévben.

Az intézet társadalomnéprajzos kutatójának *Az első női főispán pályafutása* tanulmánya a *History of Communism in Europe* című lektorált, nemzetközi folyóirat „Kommunizmus és a nők” tematikus számában látott napvilágot.

2018-ban zárult *A jelenkori magyar református felekezeti azonosságtudat elemei és strukturái* Bolyai Kutatási Ösztöndíjjal végzett vizsgálat és elkészült a kutatás módszertani tanulságait, az interaktív etnográfia elméleti és gyakorlati szempontjait összegző könyv kézírata.

Az intézet tudományos főmunkatársa a *Táncházmozgalmak mint kulturális ellenállás a szocialista Magyarországon* témakörben végzett kutatásokat és publikált az MTA BTK TTI által vezetett *COURAGE (Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries)* kutatócsoportban.

A jogtörténeti kutatások új forrásai: jogi kultúrtörténeti, jogi néprajzi digitális adattár OTKA kutatás zárótanulmányaként egy nagy ívű kutatás-módszertani tanulmány készült.

Az intézet és az OGYÉI (Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet) között tudományos kétoldalú együttműködési megállapodás jött létre, és az intézet tudományos főmunkatársának vezetésével *A gyermek közétkeztetés társadalmi beágyazottsága. Kérdések és lehetőségek* címmel sikeres NKFIH-pályázatot nyújtottak be. A kutatás célja a helyi táplálkozási hagyományok és szokások feltárása, valamint a közétkeztetésbe való beépítésének vizsgálata, a hétköznapi étkezési szokások, különösen a gyermek közétkeztetés társadalomnéprajzi vizsgálata történeti kontextusba ágyazva. A projekt vezetőjének *Mai menü*.

Néprajzi tanulmányok a változó táplálkozáskultúráról címmel tanulmánykötete jelent meg az intézet Életmód és tradíció sorozatában 2018-ban.

A Történeti néprajzi témacsoport vezetőjének *The Odalisque. Changes in the Meaning and Reception of an Orientalising Fine Arts Theme in Europe and Hungary* címmel sok íves tanulmánya jelent meg az *Ungarn Jahrbuch. Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie* kötetben.

Az intézet akadémikus professor emeritusának *Magyar népkutatás a 20. században* címmel tanulmánykötete látott napvilágot az MTA KFB támogatásával.

Az intézet kutatója sikeresen védte meg *Egyház és helyi társadalom a 19. század második felében* című PhD disszertációját.

Az intézetbe 2018-ban felvételt nyert fiatal kutatói ösztöndíjas két olyan témakörben végez kutatásokat, melyeknek komoly kutatási előzményei vannak már a kutatóhelyen. Az egyik a hazai németiség, azon belül a dél-magyarországi németiség néprajzának a vizsgálata, másrészt a népi iparművészeti profilú háziipari szövetkezetek második világháború utáni története.

Az *Acta Ethnographica Hungarica* főszerkesztője az intézet főmunkatársa, rajta kívül szerkesztőbizottsági tagként, olvasószerkesztőként és szerzőként is meghatározó szerepet töltenek be további intézeti munkatársak a magyar néprajztudomány egyetlen angol nyelvű periodikájának megjelenítésében, ahogy a tudományszak vezető magyar nyelvű folyóiratának, az *Ethnographiának* a szerkesztésében is. Az *Acta* 2018/1. száma a 2017–2018-ban az intézet keretei között működő *Kelet–Nyugat kutatócsoport* publikációival jelent meg. A 2018/2. szám pedig két intézeti kutató vendégszerkesztésében *Fieldwork Methods in Contemporary Hungarian Cultural Anthropology and European Ethnology* címmel az intézet által szervezett két terepmunka konferencia köteteinek válogatott írásait tartalmazza, köztük 7 intézeti kutató tanulmányát.

Az Etnológiai témacsoport vezetőjének néprajzi fényképkiállítása nyílt a Vietnami Etnológiai Múzeumban, amely az általa 1985 óta visszatérően tanulmányozott brú törzs (egy vietnami hegyi nemzetiség) kultúrájáról és vallásáról ad 75 nagyméretű tablón és közel 200 fényképen keresztül átfogó képet. A kiállítás szakmai jelentőségén túl a két ország, Magyarország és Vietnam politikai és kulturális kapcsolatainak is fontos eseménye volt. Ezt igazolja a látogatók nagy száma, a jelentős sajtóvisszhang és az, hogy a kiállítást vietnami részről a Vietnami Tudományos Akadémia társadalomtudományi elnökhelyettese, magyar részről pedig a hanoi magyar nagykövet nyitotta meg. Az *Istenek – Ősök – Sámánok* című kiállítási katalógus kétnyelvű, vietnami-angol kiadásban jelent meg. A kiállítás megnyitásával egy időben készült el a magyar kutató *Dacolva az elkerülhetetlennel* című tanulmánykötetének vietnami kiadása.

Az intézet egyik MTA Prémium Posztdoktori ösztöndíjasának monográfiája jelent meg az *Örökségítés a mai Kínában* kutatási témakörben, melynek célja annak bemutatása, hogy az „egyesített kínai nemzet” megteremtésére irányuló nemzetépítési törekvéseket hogyan segíti és segíti-e egyáltalán a kínai szellemi kulturális örökség-program.

Az MTA BTK és a Mongol Tudományos Akadémia együttműködésében végzett *Khi-Land projekt: Tájregészeti és történeti kutatás a kitaj Liao birodalom északi határvidékén* című kutatás, amelynek célja a mongóliai erődített települések és környezetük megismerése roncsolás mentes régészeti eljárások és tájregészeti kutatási módszerek alkalmazásával. 2018-ban többek között egy a 16–17. században élt halha mongol előkelő palotáját tárták fel és készítették el annak 3D-s rekonstrukcióját. A projektet létrehozó és alapvetően működtető intézeti tudományos főmunkatárs kutatja a leletek feltárása kapcsán a mongol örökségvédelmi koncepciókat, folyamatokat, a kolostorromok mai funkcióját a modern mongol buddhizmusban.

2018-ban kiváló minősítéssel zárult *A mongol főlámák és egyházuk társadalmi és politikai szerepe kezdetektől napjainkig* OTKA-kutatás az intézet mongolista tudományos főmunkatársának vezetésével.

Az antropológiai gondolkodás történetével foglalkozó tudományos főmunkatársnak az Európán kívüli világ/Amerika 17. századi magyarországi recepciójával kapcsolatos kutatási témájában *Amerika und seine UreinwohnerInnen in den ungarischen Kalendern des 17. Jahrhunderts: David Frölich vs. die Jesuiten* címmel jelent meg tanulmánya egy német kötetben.

Az intézet Folklor témacsoportja *Értelmezés, hatás, utóélet: Arany János és a nép költészete* címmel az ARANY200 programsorozat záró-rendezvényeként konferenciát szervezett. Az intézet folkloristái további meghívott – elsősorban irodalomtörténész – előadókkal kiegészülve elemezték, értelmezték Arany János költészetének, kritikai és szerkesztői működésének folklorisztikai vonatkozásait. Előadásai tanulmányokká bővülve az intézet évkönyvében, az *Ethno-Lore* 2018-as kötetében jelentek meg. A konferenciával közel egy időben készült el az Arany-család kéziratos mesegyűjteményének szinoptikus, kritikai kiadása az intézet két kutatójának a gondozásában. A terjedelmében és jelentőségében egyaránt fajsúlyos kötet nem csak a történeti prózafolklor, hanem tágabban a folklórszöveg-kiadások textológiai gyakorlatának, sőt azon belül a recens gyűjtések kiadási alapelveinek újragondolását is ösztönözheti.

A Folklor témacsoport a Magyar Néprajzi Társaság Folklor Szakosztályával közösen egy másik konferenciát is szervezett *Emlékek, szövegek, történetek: női folklórszövegek* címmel. Az interdiszciplináris tanácskozás találkozási alkalmat nyújtott mindazoknak, akik a nők sajátos társadalmi, gazdasági, kulturális helyzetével és szerepével, a női identitás narratív megnyilvánulásával foglalkoznak. A két napos tanácskozáson negyven kutató adott elő a néprajztudomány és a társtudományok képviselői közül. Az intézet részéről kilenc előadó, illetve szekcióelnök működött közre a konferencia munkájában.

Az intézet folkloristái 2018-ban is az intézet kiemelt kutatási témájaként dolgoztak a készülő *Magyar Népköltészeti Lexikon* szócikkeinek megírásán.

Elkészült a magyar történeti mondák rendszerezésének 12 kötetes katalógusa, típus- és motívumindexe az intézet főmunkatársa gondozásában évtizedes mondagyűjtései és szöveggözlései nyomán. Ugyancsak 2018-ban egy szlovákiai magyar kollégájával sajtó alá rendezte és kísérő tanulmánnyal együtt megjelentette a Magyar Népköltészet Tára sorozatban Ortutay Gyula a kutatás által sokáig elveszettnek hitt 1956–57-es zborvidéki folklórgyűjteményét. A Folklor témacsoport vezetője pedig Ortutay egy másik ugyancsak sokáig lappangó kéziratát, a Bácskába áttelepített bukovinai székelyek körében végzett gyűjtését elemezte a *Honosság/hontalanság: a bukovinai székelyek Bácskában* című kiállításához kapcsolódó tudományos tanácskozáson, Szabadkán.

Egy angol kiadó felkérésére több íves tanulmány készült a magyarországi populáris irodalom társadalom- és művelődéstörténeti összefüggéseiről a 18. század második és a 19. század első felének vonatkozásában.

A moldvai magyarok vallásosságát és folklóriját vizsgáló kutató szerkesztette és gondozta a szövegét az *Apa és fia. Csángómagyar paraszti önéletírások* című kötetnek. A Folklor témacsoport fiatal kutatói ösztöndíjasa a néptánc szerepét kutatja Magyarországon a helyi közösségek példáján keresztül, arra a kérdésre keresve választ, hogy milyen társadalmi és politikai diskurzusok részévé vált a néptánc, és hogy ez milyen hatással volt a táncot éltető lokális közösségekre az 1945–1958 közti időszakban.

Az intézet folklorista számi-kutatójának vezetésével, NKA pályázati támogatással a tárgyévben elkészült és az intézet honlapján keresztül elérhetővé vált a számi jojka-adatbázis (jojkaadatbazis.btk.mta.hu/hu). Az adatbázis tartalmazza a jojkák zenei, folklorisztikai és nyelvészeti feldolgozását, a tudományos eredményeken túl bemutatja a korpusz vizsgálata során kidolgozott módszereket is, így eszköztárat nyújt további lehetséges elemzésekhez, amely más archívumok jojka anyagához is felhasználható. A világon ez az első jojka-adatbázis, ezért nagy az érdeklődés iránta, különösen finn, norvég és svéd kutatóhelyek részéről, és saját gyűjteményeikkel csatlakozni kívánnak az adatbázishoz.

Az intézet négy folkloristája Bolyai Kutatási Ösztöndíjjal végez kutatásokat, hárman történeti folklorisztikai tematikában: a magyar nyelvű népmesék, ponyvamesék 19. századi szövegtörzse és értelmezése, a magyar találósok történeti adatbázisa, valamint a rege műfaja témákban. A negyedik kutató pedig a kortárs diákközlés jelenségeit vizsgálja. A 2018-ban MTA Prémium posztdoktori ösztöndíjat elnyert folklorista az erdélyi népköltészeti gyűjtés kezdeteinek feltárását végzi, a népköltészeti gyűjtésről való gondolkodás megindulását, az ebben részt vevő személyek szociokulturális hátterét, a háttérben kitapintható értelmiségi kapcsolathálót kutatja.

A „Kelet–Nyugat”. *Népi vallás a keleti és nyugati kereszténység határán: folyamatosság, változások és kölcsönhatások* elnevezésű kutatócsoport a humántudományokban ritka EU-s ERC pályázati támogatással 2017-től 2018 augusztus végéig működött az intézet keretei között. Kutatásuk tárgya a népi vallás néhány kulcsjelenségének antropológiai, történeti és folklorisztikai vizsgálata Közép-Kelet-Európa egy vallási határzónájában. Vizsgálataik gerincét a latin és bizánci kereszténység európai kezdetei óta létező kulturális és vallási kapcsolatainak, párhuzamainak és ellentéteinek állandóan változó konstellációi, és ezeknek a helyi vallásokban való múltbeli és jelenbeli lecsapódásai és folklorisztikus reprezentációi képezik. 2018-ban 15 munkavisztonnyal rendelkező (magyar, román és szlovén) kutató dolgozott a kutatócsoportban. Összesen 83 publikációjuk került sajtó alá, ebből 12 könyv. Májusban háromnapos projektzáró, értékelő tanácskozást tartottak.

Az intézet egyik tudományos tanácsadója tárgyévben habilitált a Debreceni Egyetemen. Az MTA Néprajztudományi Bizottság társelnökeként pedig szervezője és egyik levezető elnöke volt *A néprajztudomány helyzete és jövője I.* című tudományos tanácskozásnak, ami egy konferencia-sorozat nyitó rendezvénye volt. A magyar etnográfiai alapkutató, a néprajzi muzeológia és oktatás jelenének és perspektívájának legégetőbb kérdéseit vitatták meg a résztvevők. A konferencia további előadói voltak többek között az intézet jelenlegi, valamint korábbi igazgatója, akadémikus, professor emeritusa. A konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat részeként valósult meg. A Humán Tudományok Kutatóházában megtartott rendezvény a néprajztudomány iránt érdeklődők széles körét vonzotta.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet 2018 nyarán NKA pályázati támogatással csatlakozott a MúzeumDigitár múzeumi nyilvántartó és publikációs rendszerhez, amelynek keretében a kutatóhely digitalizálni kívánja adattárát. A digitális katalógus építése a fotótárral kezdődött, tárgyév végéig az intézet egykori kutatója, Manga János által készített 600 és további 400, Paládi-Kovács Attila által készített fotó került eddig be a rendszerbe. Ezekből az első 430 már az intézet honapjáról elérhető publikus felületen is böngészhető: <https://hu.museum-digital.de/portal/index.php?t=listen&instnr=112&gesusa=741>

A különböző adattári tételek digitalizálása során megtörténik a nyers rekordok szakmai felülvizsgálata is, az adatgazdagítás és -tisztítás, az egyes rekordok közötti kapcsolatok létrehozása, „tárgykapcsolatok,” illetve „tárgycsoportok” kialakítása. A fotórekordok mellett megkezdődött a kéziratár anyagainak katalógusszerű, részleges publikálása is: <https://hu.museumdigital.de/portal/index.php?t=listen&instnr=112&gesusa=742&cacheLoded=true>

Az intézet adattárának 2018-ban további digitalizált tételei: a Magyar Népi Gyógyászati Archívum 3100 cédulája, 794 db fotónegatív, 850 db fénykép. Megkezdődött az adattári leltárkönyvek digitalizálása, a hangszalagtáré már el is készült.

Az intézet tudományos főmunkatársa szakmai és művészeti koncepcióért felelős kurátora volt a *Kéz/Mű/Remek Nemzeti Szalon 2018 – Népművészet* című kiállításnak. A kortárs tárgyalkotó kézműveséget bemutató kiállítás a Műcsarnok 12 termében, 2500 m²-en 500 alkotó mintegy 3500 alkotását mutatta be. Az eddig legnagyobb látogatottságú, mintegy 30 ezer érdeklődőt vonzó Nemzeti Szalonnak nagy volt a sajtóvisszhangja, és rendkívül elismerő szakmai

kritikákat kapott. A szakmai kurátor a kiállításához kapcsolódóan számos sajtó, rádió és tv nyilatkozatot adott és több kiállítás vezetését is tartott a szakmának és az érdeklődő nagyközönségnek is. A kiállítás szövegeinek, képanyagának elkészítésében, a termék szakszerű berendezésében további intézeti munkatársak is közreműködtek. Egyikük *Kézműves örökség és modernizáció* címmel NKFIH posztdoktori pályázatot nyert el. Kutatásának célja a kortárs kézműves identitást meghatározó tényezők (kézműves marketing, eladhatóság, népi iparművészeti zsűrizési szempontok hatása, eredeti és hamisítvány értelmezése) feltérképezése és a tárgyak etnográfiai elemzéséhez és hiteles leírásához egy holisztikus szemléletű módszertan kidolgozása.

Az intézet igazgatója és két tudományos főmunkatársa Üzbegisztánban részt vettek a *Possibilities of creating and perspectives for the development of the tourist free economic zone in Bukhara* konferencián, valamint több szakmai, valamint az érdeklődő nagyközönségnek szóló rendezvényen, amit a 14. Selyem- és Fűszerfesztivál keretében tartottak.

Az intézet MTA Prémium posztdoktor etnológusa *Ejetun: Feljegyzések Észak-Kínáról* címen (<http://igsarkozi.com/>) honlapot indított, hogy kutatási eredményeit megossza a kutatótársakkal és a Kína iránt érdeklődő nagyközönséggel.

Az intézet kutatói 2018-ban is aktív szerepet vállaltak a tudománynépszerűsítésben, zsűriztek néprajzi, néptánc, népzenei vetélkedőkön, szakmai tanácsadó, felkészítő szerepet láttak el a *Fölszállott a páva* televíziós tehetségkutató műsorban, népművészeti kiállítások előválogatásán, javaslatokat tettek a *Népművészet Ifjú Mestere* cím, valamint a népi iparművészeti minősítés odaítélésére. Számos ismeretterjesztő előadást, továbbképzést tartottak pedagógusoknak, néprajzi gyűjtőknek többek között a Magyar Néprajzi Társaság Tradíció Gyűjtőpályázata keretében.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2018-ban

Az intézet nyolc ország (Kína, Bulgária, Lengyelország, Mongólia, Oroszország-Jakutia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézeteivel, kutatóhelyeivel működik együtt bilaterális egyezmények keretében.

Az intézet és a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Kisebbségi Irodalmak Intézete 2018-ban közös folyóiratot indított útnak *Studies on Cultures Along the Silk Road* címmel, amelynek első számában 19 tanulmány látott napvilágot. A magyar és kínai cikkek mellett mongol, orosz, kazak, valamint japán kutatók publikációi kaptak helyet benne. Az intézet a Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat részeként mutatta be a folyóiratot Magyarországon. A rendezvényre népes kínai delegáció érkezett. A folyóirat főszerkesztője az intézet igazgatója, szerkesztője az intézet etnológus főmunkatársa. Mindketten részt vettek a folyóirat alapítása alkalmából Pekingben megrendezett *1st Annual International Conference on Studies of Silk Road* című tanácskozáson, amelyen elhatározás született arról, hogy a Kínai Társadalomtudományi Akadémia alapít egy új, a *Selyemút kultúráival* foglalkozó kutatóintézetet, amelynek további külföldi kutatókkal együtt a jelenlevő magyar kutatók is tagjai lesznek. A projekt célja, hogy a résztvevők korábbi terepmunkáira alapozva vallásetnológiai és folklórkutatásokat végezzenek Kína Belső-Mongol Autonóm tartományában, Qinghaiban és Gansuban, vizsgálják Észak-Kína altaji nyelvközösséghez tartozó kisebbségeinek szellemi kultúráját, hagyományos műveltségét, folklóráját és hitvilágát.

Az intézet a PPKE Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoporttal közösen *Mesterséges természetesség. A környezet károsítása és védelme Ázsiában* címmel konferenciát szervezett.

Az intézet két etnológusa a magyar diplomácia új gazdasági-politikai törekvéseként megfogalmazódott „Keleti nyitás” programja keretében egy közös közép-ázsiai kutatási projektet indított el. Részt vállalnak a magyar kelet-kutatók (Almásy György, Vámbéry Ármin) tevékenységének feltárásában és megismertetésében, valamint emlékezetük ápolásában

Kazahsztánban és Kirgizisztánban, illetve kutatják a magyar tudósok helyi segítőinek szerepét a kapcsolatépítésben. Kutatásuk nyomán együttműködési szerződés született az intézet és a Kazak Tudományos Akadémia Etnológiai és Történeti Intézete között.

Az intézet egyik kutatója 2018 novemberétől egy éven keresztül mint Visiting Research Fellow dolgozik Japánban.

Az intézet három tudományos főmunkatársa is aktív résztvevője a Dagnosław Demski (Lengyel Tudományos Akadémia Régészeti és Etnológiai Intézete, Varsó) vezette *Visual Representations of the Other* című, 2010 óta folyó, és elsősorban kelet-európai kutatókat tömörítő nemzetközi kutatási projektnek. A Szentpéterváron a *Staged otherness* témakörben végzett kutatások nyomán az intézet és a nagyhírű, pétervári intézmény, a Kunstkamera között együttműködési szerződés megkötésére került sor.

Az intézet egyik MTA Prémium Posztdoktori ösztöndíjasa a vezetője annak a négyfős kutatócsoportnak (tagjai az MTA-DE Biodiverzitás Kutatócsoport, a Pannon Egyetem Georgikon Kar, valamint az MTA ÖK, ÖBI kutatói), amelyik a gyimesi kosarazás hatását vizsgálja a szőrfűgyepek fajkészletére a Gyimesközéplekhoz tartozó Tarkó havasán. A munka célja egy gazdaságilag rendkívül káros fűfaj visszaszorítására tett gyimesi gazdálkodói kísérletek hatékonyságának vizsgálata.

Az NTI kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a BTK más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, szerepelnek interdiszciplináris konferenciákon. Az MTA BTK Vidéktörténeti témacsoport résztvevő tagjaként az intézet öt munkatársa végez terepmunkát, valamint forrásfeltáró könyvtári, levéltári vizsgálatokat a szocializmus korának társadalomnéprajzi kérdéseiben. Az intézet egyik főmunkatársa pedig tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának. A BTK Östörténeti Témacsoportjának Magyar östörténet című sorozatában, *A honfoglalók műveltsége* című zárókötetben az intézet négy kutatója is szerzőként működött közre.

2018-ban 9 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban, az ELTE BTK Mongol és Belső-ázsiai Tanszékén, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kínai Tanszékén, a Károli Gáspár Református Egyetemen, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszékén, a PTE Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karon, a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetemen a Choreomundus Nemzetközi Masters Etnokoreológia Program keretében, a SZTE BTK Jelenkortörténeti Tanszékén, valamint Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián. 14 kutató végzett vendégtevékenységet külföldi kutatóhelyen vagy egyetemen, 9-en pedig hazai intézményben.

Az intézet könyvtárának könyv és CD állománya 2018-ban 295 darabbal gyarapodott és 102 külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45. 867 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnereinek száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként, (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 307 kötetet adott át az intézet saját kiadványaiból

IV. A 2018-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Zene- és szövegfolklorisztikai kutatások (digitalizálás, adatbázis- és honlap-építés) Kodály Zoltán örökében (l. részletezve a II/a pontban) NKA 106107/01376 Szerződésállomány: 6,5 M Ft

A Magyar Népköltészeti Lexikon munkálatainak keretében elkészítik és lektoráltatják a készülő kézikönyv valamennyi zenefolklorisztikai (elméleti, a lírai műfajok típus és motívum, valamint a zenefolklorisztika életrajzi szócikkeit). A Vargyas Lajos-hagyatékban található Kodály Zoltánhoz kötődő dokumentumokat (levelek, iratok, jegyzetek), köteteket digitalizálják, online közlik. Elvégzik Szomjas-Schiffert György számi folklórgyűjtéseinek digitalizálását, adatbázisba rendezését és azt az intézet honlapján keresztül elérhetővé teszik. Ortutay Gyula

tudományos hagyatékából az elmúlt években az MTA BTK Néprajztudományi Intézet archívumába került zenefolklorisztikailag jelentős anyagokat digitalizálják.

A gyermek közétkeztetés társadalmi beágyazottsága. Kérdések és lehetőségek. NKFIH projekt 2018–2022, (K128925) 36 M Ft.

A történeti kontextusba ágyazott társadalomnéprajzi vizsgálat célja a magyar táplálkozási hagyományok és szokások feltárása, illetve a hétköznapi étkezési szokások különösen a gyermek közétkeztetés jelenkutatása.

Hierarchiák fogságában. Kelet- és közép-európai nők a globális idősgondozói ellátórendszerben című monográfia megjelentetésére MTA KFB-pályázat (KFB-056/2018) 900 eFt.

Urbanizálódó parasztok. A falusi lakosság életmódváltása 1945 után című monográfia megjelentetésére NKA könyvkiadási pályázat (203137/3452) 700 eFt.

V. A 2018-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Ispán Ágota Lídia (szerk.) – Magyar Zoltán (szerk.) – Landgraf Ildikó (vendégszerk.): *Ethno-Lore, az MTA BTK Néprajztudományi Intézet Évkönyve*. Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet (2018)
2. *Acta Ethnographica Hungarica* Vol. 63. Number 2., Főszerkesztő: Fülemile Ágnes; tematikus szám: *Fieldwork Methods in Contemporary Hungarian Cultural Anthropology and European Ethnology*. Vendégszerkesztők: Mészáros Csaba, Vargyas Gábor, a lapszám intézeti szerzői: Balogh Balázs, Mészáros Csaba, Mikos Éva, Tamás Ildikó, Turai Tünde, Sárkány Mihály, Vargyas Gábor.
3. *Az Arany család mesegyűjteménye. Az Arany család kéziratos mese- és találósgyűjteményének, valamint Arany László Eredeti népmesék című művének szinoptikus kritikai kiadása*. A kötetet szerkesztette, a kéziratokat sajtó alá rendezte, a bevezető tanulmányt és a mesék jegyzeteit írta Domokos Mariann és Gulyás Judit. Budapest: MTA BTK – MTA KIK – Universitas Kiadó, 739 p. (2018)
4. Czövek, Judit – Lengyel, Ágnes (szerk.): „Kívül aranyos, belül irgalmas...” *Tanulmányok Erdélyi Zsuzsanna emlékére*. Balassagyarmat: Magyar Nemzeti Múzeum Palóc Múzeuma, 336 p. (2018)
5. Bági Anikó: *Mai menü. Néprajzi tanulmányok a változó táplálkozáskultúráról*. Szerkesztő: Cseh Fruzsina. /Életmód és tradíció 16./ Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 208 p. (2018) <http://real.mtak.hu/80939/>
6. Dyekiss Virág: *Vándorol a hang. A nganaszan hagyományos világgép a folklórszövegek tükrében*. /Uralisztikai Tanulmányok 22./ Budapest: ELTE Finnugor Tanszék, 265 p. (2018)
7. Fülemile Ágnes: *The Odalisque. Changes in the Meaning and Reception of an Orientalising Fine Arts Theme in Europe and Hungary*. *Ungarn Jahrbuch. Zeitschrift für interdisziplinäre Hungarologie*, Band 33. (Jahrgang 2016/2017) Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 45–152. (2018)
8. Ispán Ágota Lídia: *Peasant Women in Public Life and in Politics in the Rákosi Era. The First Woman Főispán's Career in Hungary*. *History of Communism in Europe* Vol. 8/2017. *The Other Half of Communism: Women's Outlook*. 89–120. (2018)
9. Magyar Zoltán: *A magyar történeti mondák katalógusa. Típus- és motívumindex I–XII*. kötet, Budapest: Kairosz Kiadó (2018)
10. Magyar Zoltán: *Népköltészeti gyűjtés 2. Népmondák*. /Documentatio Folkloristica II./ Budapest: Kairosz Kiadó, 612 p. (32 t.) (2018)

11. Paládi-Kovács Attia: *Magyar népkutatás a 20. században.* /Documentatio Ethnographica 32./ Budapest: L'Harmattan Kiadó, 388 p.+ 27 fotó (2018)
12. Sárközi Ildikó Gyöngyvér: *A mártírium homályából: Sibe ősök és hősök a kínai nemzetépítés oltárán.* Budapest – Pécs: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – PTE Néprajz – Kulturális Antropológia Tanszék – L'Harmattan Kiadó, 320 p. (2018)
13. Somfai Kara Dávid: *Eleven szellemek, hagyományos kazak és kirgiz spiritualitás.* Budapest: Kairosz, 230 p. (2018)
14. Sz. Kristóf Ildikó: Amerika und seine UreinwohnerInnen in den ungarischen Kalendern des 17. Jahrhunderts: David Frölich vs. die Jesuiten. In Klaus-Dieter Herbst – Werner Greiling (Hrsg.): *Schreibkalender und ihre Autoren in Mittel-, Ost- und Ostmittel-Europa (1540-1850).* Bremen: Edition Lumière, 355–369. (2018)
15. Szilágyi Zsolt (szerk.): *A Tan örökké ragyogjon. Tanulmányok Sárközi Alice tiszteletére.* Budapest: L'Harmattan Kiadó, (2018)
16. Tamás Ildikó: Revitalization of the stigmatized roots. How sami yoik and shamanistic symbols appear in christian discourses from the early modern age. ЕЖЕГОДНИК финно-угорских исследований. Том 12. Выпуск 2. “Yearbook of Finno-Ugric Studies” Volume 12 Issue 2, 28–42. (2018)
17. Turai Tünde: *Hierarchiák fogságában. Kelet- és közép-európai nők a globális idősgondozói ellátórendszerben.* Budapest: Balassi Kiadó – MTA BTK, 288 p. (2018)
18. Vargha Katalin – Hrisztova-Gotthardt Hrisztalina – T. Litovkina Anna – Barta Péter: *A közmondásferdítések ma: Öt nyelv antiproverbiumainak nyelvészeti vizsgálata.* Budapest: Tinta Könyvkiadó, 158 p. (2018) <http://real.mtak.hu/88891/>
19. Vargyas Gábor: *Bát Chấp Định Mệnh. Văn hóa và phong tục tập quán người Bru-Vân Kiều.* [Dacolva az elkerülhetetlennel. A brúk kultúrája és szokásai.] (Fordította: Giáp Thị Minh Trang. Nyelvi-szakmai lektorok: Định Hồng Hải és Vũ Tuyết Lan.) Hà Nội: [a Đông Tây (East-West Culture Company) gondozásában] Dân Trí Könyvkiadó, 434 p. + XVI színes tábla.